

Handläggare
Carolina Bjurling
Telefon: 08-50810052

Till
Östermalms stadsdelsnämnd
2017-09-21

Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck 2018-2022

Remiss från kommunstyrelsen, Dnr:171-116/2017

Förvaltningens förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande

Christina Klang
stadsdelsdirektör

Sammanfattning

Kansliet för mänskliga rättigheter, inom stadsledningskontoret, har utarbetat ett förslag till program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck med giltighetstid åren 2018-2022. Kommunstyrelsen har skickat förslaget på remiss till stadens samtliga nämnder och bolag. Programmet är ett styrdokument för alla stadens nämnder och bolagsstyrelser och ska, så långt det är möjligt, tillämpas i uppdrag som staden ger andra organisationer eller enskilda. Förvaltningen är positiv till att programmet har tagits fram som stöd i arbetet med att nå kommunfullmäktiges (KF) mål. Förvaltningen föreslår att nämnden besvarar remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Bakgrund

I *Budget 2015* angavs att ett hbtq-program skulle tas fram och beslutas för staden. Kansliet för mänskliga rättigheter, inom stadsledningskontoret, har därför utarbetat ett förslag till program. Förslaget är framtaget i samarbete med en arbetsgrupp som bestått av representanter från två stadsdelsförvaltningar, idrottsförvaltningen, kulturförvaltningen, socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen.

Programmet har arbetats fram i en gemensam process som även omfattat två andra styrdokument inom området mänskliga rättigheter; ett om barns rättigheter och inflytande och ett om jämställdhet. Samtliga tre programförslag följer en gemensam struktur för att synliggöra att de kompletterar varandra och har gemensam grund i mänskliga rättigheter.

I arbetet med att ta fram programmet har även skett i samråd med Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queera personers rättigheters Stockholms avdelning (RFSL Stockholm).

Remissbehandling

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från stadens samtliga nämnder och bolag samt ett antal externa remissinstanser såsom RFSL Ungdom, RFSU Stockholm, Origo och Rainbows. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 25 september 2017.

Ärendet

Programmet utgår från FN:s konventioner om mänskliga rättigheter och allmänna förklaring. Dessa utgör grunden för nationellt och internationellt skydd för homo-, bisexuella eller transpersoners och queera personers åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Sexuell läggning och könsidentitet är en integrerad del av varje enskild persons värdighet och mänsklighet och får inte utgöra grunden för diskriminering eller övergrepp.

Programmet syftar till att utveckla och säkerställa kvaliteten i stadens verksamheter så att alla människor, oavsett könsidentitet, könsuttryck eller sexuell läggning blir bemötta likvärdigt, får sina rättigheter tillgodosedda och inte diskrimineras. Syftet är också att den service och omsorg och de tjänster som erbjuds stockholmarna är lika tillgänglig, av lika hög kvalitet och lika väl anpassade för alla, oavsett könsidentitet, könsuttryck eller sexuell läggning.

Programmet är ett styrdokument för alla stadens nämnder och bolagsstyrelser och ska, så långt det är möjligt, tillämpas i uppdrag som staden ger andra organisationer eller enskilda. Programmet anger inte specifikt vilka nämnder och bolagsstyrelser som ska göra vad. Verksamheterna ska i sin ordinarie planering själva konkretisera vilka aktiviteter de behöver genomföra inom utpekade fokusområden för att nå stadens mål.

I dokumentets första del beskrivs de utmaningar som finns när det gäller hbtq-personers rättigheter och vad staden strävar efter för att

säkerställa att hbtq-personers rättigheter tillgodoses. Den andra delen av dokumentet fastställer stadens övergripande inriktning med arbetet och pekar ut fem fokusområden som är prioriterade för staden att arbeta med.

Den övergripande inriktningen är: *I Stockholm har alla samma möjlighet och makt att forma samhället och sina egna liv utan att begränsas av exkluderande normer kopplat till kön, könsidentitet, könsuttryck eller sexuell läggning.* Programmets fem fokusområden är:

1. Våld, diskriminering och andra kränkningar mot hbtq-personer ska upphöra.
2. Unga hbtq-personer ska ha lika rättigheter och möjligheter
3. Hbtq-personer ska ha likvärdigt stöd, omsorg och vård
4. Hbtq-personer ska ha likvärdig tillgång till kultur, idrott och fritid
5. Staden ska samverka med civila samhället för hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter.

Programmet innehåller därutöver en beskrivning av ansvarsfördelning, behov av kunskap och övergripande arbetssätt samt hur uppföljningen ska göras. I sina respektive verksamhetsplaner ska nämnder och bolagsstyrelser precisera hur de arbetar med de fokusområden som redovisas i programmet. Fokusområdena och de prioriterade frågorna ska utgöra en grund när nämnder och styrelser formulerar mål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till kommunfullmäktiges mål i stadens budget. Uppföljningen i tertiärrapporter och verksamhetsberättelser utgör därmed även en uppföljning av nämnder och styrelserns insatser för att säkerställa hbtq-personers rättigheter och möjligheter. Programmet giltighetstid föreslås vara åren 2018-2022.

Programmet lyfter fram att en grundläggande förutsättning för genomförande är att öka kunskapen och medvetenheten om exkluderande normer kopplat till könstillhörighet och sexualitet samt hbtq-personers livsvillkor och situation. Detta krävs för att kunna inkludera ett hbtq-perspektiv i verksamheternas arbete med att planera, följa upp och utvärdera samt kommunicera sin verksamhet. Ett hbtq-perspektiv innebär exempelvis att inte utgå från att alla identifierar sig som män eller kvinnor eller attraheras av personer av ett annat kön. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska säkerställa att grundläggande och tillräckliga kunskaper finns för att programmet ska kunna implementeras och nå framgång i verksamheterna.

I programmet betonas att metodutvecklingen i många fall behöver vara verksamhetsnära. Det kan handla om att utveckla formerna för att säkerställa ett professionellt och respektfullt bemötande och att verksamheternas kommunikation inte förmedlar normer, språkbruk och bilder som osynliggör eller exkluderar hbtq-personer.

Staden behöver även utveckla metoder och rutiner för att följa upp och utvärdera hbtq-personers upplevelser av stadens verksamheter. I samband med undersökningar som syftar till att följa upp verksamheterna behöver homo- och bisexuella och transpersoners erfarenheter och upplevelser inkluderas. Det kan handla om utformning av enkäter, intervjuer eller fokusgrupper för att nå fördjupad kunskap. Enkäter, såsom medarbetar-, brukar- eller kundenkäter, behöver där det är möjligt innefatta ett tredje könsalternativ i form av ”annat”, ”utöver vet ej/vill ej ange.”

Kommunstyrelsen har tagit fram en diplomutbildning för nämnderna att använda vid behov. Kommunstyrelsen ansvarar även för att, i samband med implementeringen av programmet, genomföra introducerande utbildningsinsatser för förtroendevalda, förvaltnings- och bolagsledningar samt nyckelpersoner.

I Stockholms stads arbete med riktlinjer, rutiner och anvisningar ska hbtq-perspektivet beaktas för att säkerställa att perspektivet även omfattar stadens medarbetare.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av kvalitetsavdelningen, synpunkter har även inhämtats från medarbetare tillhörande andra avdelningar inom stadsdelsförvaltningen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till att program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck har tagits fram som stöd i arbetet med att uppnå fullmäktiges mål. Programmet är efterlängtad, särskilt som det redan i *Budget 2017* finns en KF-aktivitet som nämnderna ska genomföra där det framgår att arbetet ska ske i enlighet med ” hbtq-programmet i Stockholms stad”.

Styrdokumentets struktur

Förvaltningen anser att dokumentet har en tydlig struktur och pedagogiskt upplägg. Särskilt positivt är att det innehåller en listning av vilka övriga styrdokument i staden detta kompletterar.

En annan styrka är att det avslutas med en bilaga som innehåller begreppsdefinitioner. Något som saknas i avsnittet begreppsdefinitioner är *femininitet*. Listan innehåller *maskulinitet*, och definitionen av det begreppet, men även femininitet bör lyftas fram eftersom det på samma sätt innefattar föreställningar som påverkar psykologiska, sociala och kulturella livsvillkor och förväntningar.

Övergripande inriktning och fokusområden

Programmet innehåller en övergripande inriktning och fokusområden, samt ett antal prioriterade frågor inom varje fokusområde. Frågorna förtydligar vad stadens verksamheter ska prioritera och även vilken typ av verksamheter som är särskilt berörda av respektive fråga.

Genomförande och uppföljning

Förvaltningen instämmer i att det är klokt att implementeringen görs inom ramen för ordinarie planering och uppföljning av verksamheten. Kunskap är en viktig förutsättning för att lyckas och förvaltningen anser att det är positivt att kommunstyrelsen föreslås ansvara för introducerande utbildningsinsatser i samband med implementeringen samt att en diplomutbildning tagits fram som verksamheterna kan ta del av vid behov.

Metoder och arbetssätt

Metoden som förespråkas är ett normkritiskt eller normmedvetet arbetssätt. Fokus läggs på bemötande samt vidareutvecklade kommunikations- och informationsinsatser samt ett aktivt arbete mot diskriminering. Föreslagna metoder och arbetssätt överensstämmer väl med de utmaningar som beskrivs i programmets inledning. Förvaltningen instämmer i att staden behöver utveckla metoder och rutiner för att synliggöra och öka kunskapen om hbtq-personers upplevelser av verksamheternas service och bemötande. I samband med medarbetar- och brukarenkäter behöver dock resultaten analyseras på en övergripande nivå, eftersom varje enskild verksamhet eller nämnd troligtvis kommer att ha ett alltför litet underlag för att kunna dra några säkra slutsatser. Förhoppningsvis kan sedan alla nämnder dra lärdom och vidareutveckla sina respektive verksamheter och arbetsgivarroller utifrån denna samlade kunskap.

Bilagor

1. Dnr 171-116/2017 Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande
2. Dnr 171-116/2017 Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck 2018-2022